

PLATOWEDSTRIJD 2021

Werk

In 399 v.Chr. wordt de Atheense filosoof Socrates ter dood veroordeeld. Crito, een stadsgenoot en goede vriend van de filosoof, tracht hem nog te overhalen zijn doodstraf niet af te wachten, maar uit de gevangenis te ontsnappen. Een dialoog ontspint zich over (a) de gehoorzaamheid aan de wetten, ook al zijn deze onrechtvaardig, en (b) over de vraag wat rechtvaardig en goed is, en wat niet.

Situering

Het eerste argument dat Crito aanhaalt, is zijn bezorgdheid om de indruk van lafheid die Socrates en bij uitbreiding zijn entourage (onder wie Crito zelf) bij ‘de mensen’ zouden kunnen wekken, wanneer er geen ontsnappingspoging ondernomen wordt. Socrates is een andere mening toegedaan en bekommert zich niet om die mening.

De mening van de massa

- 1 ΣΩΚΡΑΤΗΣ. Γυμναζόμενος ἀνὴρ καὶ τοῦτο πράττων πότερον παντὸς ἀνδρὸς ἐπαίνῳ καὶ ψόγῳ
2 καὶ δόξῃ τὸν νοῦν προσέχει ἢ ἐνὸς μόνου ἐκείνου, ὃς ἂν τυγχάνῃ ἰατρὸς ἢ παιδοτρίβης ὢν;
- 3 ΚΡΙΤΩΝ. Ἐνὸς μόνου.
- 4 ΣΩ. Οὐκοῦν φοβεῖσθαι χρὴ τοὺς ψόγους καὶ ἀσπάζεσθαι τοὺς ἐπαίνους τοὺς τοῦ ἐνὸς ἐκείνου,
5 ἀλλὰ μὴ τοὺς τῶν πολλῶν;
- 6 ΚΡ. Δῆλα δῆ.
- 7 ΣΩ. Ταύτη ἄρα αὐτῷ πρακτέον καὶ γυμναστέον καὶ ἐδεστέον γε καὶ ποτέον, ἢ ἂν τῷ ἐνὶ δοκῇ,
8 τῷ ἐπιστάτῃ καὶ ἐπαῖοντι, μᾶλλον ἢ ἢ σύμπασι τοῖς ἄλλοις.
- 9 ΚΡ. Ἔστι ταῦτα.
- 10 ΣΩ. Εἶεν, ἀπειθήσας δὲ τῷ ἐνὶ καὶ ἀτιμάσας αὐτοῦ τὴν δόξαν καὶ τοὺς ἐπαίνους, τιμήσας δὲ
11 τοὺς τῶν πολλῶν λόγους καὶ μηδὲν ἐπαῖόντων, ἄρα οὐδὲν κακὸν πείσεται;
- 12 ΚΡ. Πῶς γὰρ οὔ;
- 13 ΣΩ. Τί δ' ἔστι τὸ κακὸν τοῦτο, καὶ ποῖ τείνει, καὶ εἰς τί τῶν τοῦ ἀπειθοῦντος;
- 14 ΚΡ. Δῆλον ὅτι εἰς τὸ σῶμα· τοῦτο γὰρ διόλλυσι.
- 15 ΣΩ. Καλῶς λέγεις. Οὐκοῦν καὶ τᾶλλα, ὧ Κρίτων, οὕτως, ἵνα μὴ πάντα διΐωμεν, καὶ δὴ καὶ περὶ
16 τῶν δικαίων καὶ ἀδίκων καὶ αἰσχρῶν καὶ καλῶν καὶ ἀγαθῶν καὶ κακῶν, περὶ ὧν νῦν ἡ βουλή
17 ἡμῖν ἐστίν, πότερον τῇ τῶν πολλῶν δόξῃ δεῖ ἡμᾶς ἔπεσθαι καὶ φοβεῖσθαι αὐτήν ἢ τῇ τοῦ ἐνός,
18 εἰ τίς ἐστὶν ἐπαῖων, ὃν δεῖ καὶ αἰσχύνεσθαι καὶ φοβεῖσθαι μᾶλλον ἢ σύμπαντας τοὺς ἄλλους;

Verklaringen

1. het werkwoord γυμνάζειν (γυμνάζω) is afgeleid van het woord γυμνός (cf. gymnastiek); de betekenis is mediaal (reflexief)

1. πράττω: hier met een specifieke betekenis van *elke dag doen, iets tot zijn vaste bezigheid maken*

1. ὁ ψόγος (gen. ψόγου): *blaam, afkeuring, verwijt*. Zie ook lijn 4.

2. τὸν νοῦν προσέχειν (προσέχω) + dat.: *aandacht schenken aan, zich richten naar*

2. ὁ παιδοτρίβης (gen. παιδοτρίβου): *oefenmeester, fitnessinstructeur*

4. ἀσπάζεσθαι (ἀσπάζομαι): *blij begroeten, in vreugde ontvangen*

7. τούτη: *op die manier*

7. De vormen die eindigen op -τέον zijn onpersoonlijk en afgeleid van een werkwoord. Zij betekenen letterlijk *er moet (gehandeld/...) worden*. De persoon *door wie* er gehandeld/... moet worden, staat in de datief. In een vlotte vertaling kan je de constructie actief maken: *hij moet handelen/...* De werkwoorden die hier gebruikt worden, zijn achtereenvolgens: πράττειν, γυμνάζειν en (moeilijker herkenbaar) ἐσθίειν en πίνειν.

8. ὁ ἐπιστάτης (gen. ἐπιστάτου): de betekenis kan je afleiden van de mediale vorm van het werkwoord ἐφίστημι (ἐφίσταμαι)

8. ἐπαίοντι is een part. praes. van ἐπαίειν (ἐπαίω): *kennis hebben van, expertise hebben in* (+ acc.). Zie ook lijn 11.

13. τείνειν (τείνω): *zich richten, zich uitstrekken*

15. διῶμεν: hier in de betekenis van *iets overlopen, door iets gaan* (+ acc.)

15. καὶ δῆ: *in feite*. De καὶ die volgt, hoort bij περὶ τῶν δικαίων etc.

16-17. περὶ ὧν νῦν ἡ βουλή ἡμῶν ἐστίν: zie de korte inleiding die je Griekse tekst voorafgaat

18. τίς: laat je niet misleiden door het accent: het gaat hier wel degelijk om het onbepaalde voornaamwoord τίς

De mening van de massa

Crito 47a12-d2

Vertaling

SOCR. Iemand die aan lichaams oefeningen doet en daar zijn dagelijkse gewoonte van maakt, zal die zich wat aantrekken van de lof of blaam of mening van iedereen, of alleen maar van één, de dokter of de trainer?

CR. Alleen van die ene.

SOCR. Zal hij dan niet ook alleen maar bang zijn voor de kritiek en blij zijn met de lof van die ene, en niet die van de grote massa?

CR. Dat is duidelijk.

SOCR. Dan zal hij zich dus wel zo gedragen, dat hij zich met betrekking tot zijn oefeningen en zijn eten en drinken eerder naar het oordeel van die ene, de kenner, de deskundige, zal richten dan naar de mening van al die anderen bij elkaar?

CR. Dat spreekt vanzelf.

SOCR. Goed. Maar stel nu, dat hij niet naar die ene luistert en diens oordeel en lof naast zich neerlegt, omdat hij veel meer waarde hecht aan de mening van de grote massa, die er niets van weet – zal hij daar dan geen schade van ondervinden?

CR. Dat kan toch niet anders?

SOCR. En waar bestaat die schade dan in? Waar richt die zich tegen, op welke plek treft ze degene die niet naar goede raad wil luisteren?

CR. In zijn lichaam natuurlijk, want dat is hij bezig te verknoeien.

SOCR. Je hebt gelijk. Zal het dan met alle andere dingen niet net zo zijn, Crito? We hoeven nu niet langs alles te lopen, maar ik denk aan recht en onrecht, mooi en lelijk, en waar we het nu over hebben, goed en kwaad. Moeten we hierbij het oordeel van de massa volgen en vrezen, of alleen maar van die ene, als die er ten minste is, iemand die we meer moeten respecteren en vrezen dan alle anderen bij elkaar?

(vert. X. DE WIN bewerkt door J. ECTOR et al., 1999 [licht gewijzigd])

De mening van de massa

Opgave

1. Vertaal het opgegeven fragment uit de *Crito* (lijnen 1-18). (140 ptn)

2. Reflectieopdracht (60 pt)

(a) In zijn betoog neemt Socrates de γυμναζόμενος ἀνὴρ als voorbeeld. Welke levenshouding wil hij met dit voorbeeld illustreren? Formuleer in je eigen woorden. (30 ptn)

(b) De tekst eindigt op een vraag. Wat zou jij antwoorden? Beargumenteer met een voorbeeld uit de actualiteit. (30 ptn)

(Schrijf voor elk van beide reflectievragen een tekst van minimum 15 lijnen. Structureer je antwoord en geef daarbij voldoende en degelijk opgebouwde argumenten.)